

Ny kolrush...

från sidan ett

Karbasgrufvan

I en av mutsedlarna heter det: Under förbehåll af den rätt jordägaren tillkommer och annan inmutare hafva kan, enligt den af Kongl. Maj:t den 12 januari 1855 i nåder utfärdade grufvestadga, samt de inkomne uppgifternas riktighet, beaktad denna öppna tillstånds-bevis, sökandena, hrr brukspatronen Carl af Ekström och grosshandlande J C Billow att upptaga och sig tillgodogöra de tillgångar på stenkol, som uppgifvits vara till finnandes inom Malmsjöhus län, Färs härad och Frenninge socken på egor under Starrarps by, gränsande området i norr till Böldgrufvan, i öster till Listgrufvan, i söder till sminkgrufvan och i väster till juvelgrufvan och komma dessa tillgångar att benämnas karbasgrufvan samt förmänen att gälla från och med den 24 juli 1872 så länge föreskrifterna om fyndigheternas bearbetande enligt gällande stadga uppfyllas, så vida ej vederbörande medgifvit hvilostånd med bearbetningen af ofvanstående fyndighet. Inmutaren är dock skyldig att, dels innan något arbete får börjas bevisigen delgifva detta tillståndsbevis med såväl jordegaren som ock den, hvilken nyttjande-rätten till jordområdet innehafver, samt i öfrigt iakttaga hvad grufvestadgan i detta afseende föreskrifver, dels ock inom trene månader från nedanstående dag, låta detta tillståndsbevis kungöras från predikstolen uti Frenninge församlings kyrka, vid afvenneryr att inmutningsrätten förloras, som annan inmutare sig behörigen anmäler innan kungörandet sedermera sker, och välje inmutaren den åtgärd honom lämpligast synes för att lagligen styrka dagen för det stadgade offentliggörandet af detta tillståndsbevis Wexiö den 10 januari 1872. På bergmästareembetets vägnar G. Fr. Ekenstam."

Tillståndsbevisen lästes upp i kyrkan

Samtliga tillståndsbevis har blifvit offentligen upplästa i Frenninge församlings kyrka den 3 mars 1872, varom påteckning gjorts av kyrkoherde Wilh. Nosslin. Hans namnteckning på tillståndsbeviset har vidimerats av C C Andersson och M G Dahl.

Tillståndsbevisen upptar mycket fantasirika namn på de företagna inmutningarna, och i de gulnade handlingarna återfinner man namnen: Felixgrufvan, Karbasgrufvan, Hagrufvan, Gefleggrufvan, Juvelgrufvan, Ämålgrufvan, Bombgrufvan, Tibellgrufvan, Amorgrufvan, Böldgrufvan, Listgrufvan och Ugglegrufvan.

Inmutarna fick en kopia

av tillståndsbeviset, och det är således dessa kopior som finns i handl. Karl Kristenssons ägo. Originalen eller på grund av den väldiga anhopningen av ansökningar förmodligen endast listor med anteckningar om de lämnade tillstånden torde finnas vid södra bergmästaredistriktet.

visat sig, att de i starrarpsbevisen omtalade inmutarna, af Ekström och Billow, troligen varit bosatta i Stockholm. De gjorde en sådan mängd inmutningar, att deras namn trycktes på bevisen för att underlätta arbetet på bergmästarämbetet.

Assistent Sigurd Holmberg vid geologiska institutionen i Lund, som kontinuerligt följer alla brunnsborrningar runt om i Skåne och har ständig kontakt med 40-talet brunnsborrarna, vilka fortlöpande lämnar prover till institutionen, omtalar på YA:s förfrågan, att han för inte så länge sedan fick intresset väckt för ett par brunnsborrar i Starrarps Ora och Pus.

Under pågående grävningar efter vatten

på platserna fann brunnsborraren det konstigt, att de lösa jordlagren efter 30 meters grävning inte ville ta slut. Brunnsgrävningarna hade emellertid följts av lantbr. Anton Johansson i Starrarp, som fortlöpande samlat in prover. Vid besök fann assistent Holmberg, att koliga leror kommit upp och att det fanns gott om vatten. Områden med kollager brukar förekomma i samband med sandsten som är bra vattentäkter.

För närvarande håller man på med att göra en ny geologisk karta över Skåne. Redan har man fått material från 3.200 borringar och från 147.000 bormeter, omtalar assistent Holmberg, som anser det synnerligen angeläget att få även starrarpsområdet ordentligt undersökt.

Markägarna går med på provborring

Man har redan fått tillstånd av markägarna i Starrarp att göra provborringar, men medel saknas för närvarande. Assistent Holmberg har ansökt om ett anslag på 6.000 kr, vilket är det belopp, som skulle erfordras för en undersökning i Starrarp. Han har emellertid inte hittills kunnat få tillräckligt anslag för undersökningen, men han tänker pröva nya möjligheter för att få en undersökning av starrarpsområdet till stånd.

Man kan eventuellt hoppas på att någon privat donator ställer det erforderliga beloppet till förfogande. Huvudsaken är att man får fram omkring 6.000 kr. Sedan tänker assistent Holmberg så snart som möjligt sätta igång med vidare undersökningar av kolförekomsterna i trakten. JN

Källa: Ystads Allehanda

Copia.

Tillstånds-Bevis

B.

Bergmästare-Embetet i Nionde Distriktet.

N:o 6667

Under förbehåll af den rätt jordägaren tillkommer, och annan inmutare hafva kan, inkomne uppgifternas riktighet, berättigar Bergmästare-Embetet, förmedlet detta öppna Tillstånds-Bevis, sökanderna Hrr Brukspatronen Carl af Ekström och grosshandlanden J. C. Billow att upptaga och sig tillgodogöra de tillgångar på stenkol, som uppgifvits vara till finnandes inom Malmsjöhus län

Färs Härad af Frenninge Socken

på egor under hemmanet Starrarps by, gränsande

område i öster till Böldgrufvan, i söder till sminkgrufvan, i väster till juvelgrufvan och i väster till Karbasgrufvan

och komma dessa tillgångar att benämnas Listgrufvan

samt förmänen af detta tillståndsbevis att gälla från och med den

24 juli 1872

så länge föreskrifterna om fyndighetens bearbetande

Bilagadt med 25 öres Oh. Sigilllatta

enligt gällande stadga uppfyllas, så vida ej vederbörande medgifvit hvilostånd med bearbetningen af ofvanstående fyndighet.

Inmutaren är dock skyldig, att, dels innan något arbete får börjas, bevisigen delgifva detta tillståndsbevis, med såväl jordegaren som ock den, hvilken nyttjande-rätten till jordområdet innehafver, samt i öfrigt iakttaga hvad grufvestadgan i detta afseende föreskrifver, dels ock, inom trene månader från nedanstående dag, låta detta tillstånds-

bevis kungöras från Predikstolen uti

Frenninge församlings kyrka, vid afvenneryr att inmutningsrätten förloras, om annan inmutare sig behörigen anmäler innan kungörandet sedermera sker; och välje inmutaren den åtgärd honom lämpligast synes, för att lagligen styrka dagen för det stadgade offentliggörandet af detta Tillståndsbevis.

Wexiö den 10 Januari 1872.

På Bergmästare-Embets vägnar:

G. FR. EKENSTAM.

Lösen En Rdr 50 öre.

Oh. Sigill 25 —

Sma Rmt En Rdr 75 öre.

Detta tillståndsbevis har blifvit offentligen uppläst i Frenninge

Församlings kyrka den 3 Mars 1872.

W. Nosslin

Kolrush i Starrarp

Källa: Arbetet 13 augusti 1964.

Skåne har haft sitt Klondyke UNDER KOLRUSHEN

De nya kolfynden i Häglinge och vid Starrarp by — i Wollsjö-
trakten — kan ges ett aktuellt språkligt tecken på 1870-talet.
Halva Skåne har ha inmutats under en Klondyke-liknande period men
tyvärr är berggrunden till rushen höll i dunkel. Troligen har något
gläda och påtagliga bevis för de senaste inmutningsmedel som skrivs
att för mycket som varit föredömliga blev föredömliga och föredömliga
som på 1950-talets början — ett stenkol inte fanns i Starrarp trots
inmutningsbevisen.

Upprinnelsen till berättelsen om kolrushen på 1870-talet var ett gårds-
ägaren, lantbrukare Anton Johansson
och hans bror i Starrarp, där de nu
aktuella borrhningarna visat kol, be-
rättade att en f d handlande, Karl
Kristensson, i byn ägde en hel travé
tillståndsbrev för stenkolfyndighe-
ter. Det var visserligen 25 år sedan
lantbrukare Anton Johansson sett
pepperen men han var säker på att
de fanns. Tillsammans med assistent
Sigurd Holmberg kunde också Ar-
betets medarbetare och fotograf
konstatera att det fanns papper på
rushen.

Handlande Karl Kristensson öpp-
nade det gamla kassaskåpet och plock-
ade ut 15-talet inmutningsmedel ut-
färdade den 10 januari 1872 av Berg-
mästare-Embete i Växjö genom
bergmästare G Fr Ekenstam. Inmu-
tarna hette af Ekström och Billow
och var troligen bosatta i Stockholm.

RÖJNINGSFYND

Mutsedlarna hade handlande Kris-
tensson funnit på sin vind under en
röjning. Han hade aldrig tidigare
sett dem och var givetvis mycket
förvånad. Fyndet var också mycket
mera anmärkningsvärt som vare sig
han eller någon annan i byn någon-
sin hört talas om kolfyndigheter i
byn. Vid närmare efterforskningar
befanns det "att kolfyndigheterna låg
för djupt" — omkring 20 alnar —
och detta skulle ha varit anledning-

en till att arbetet aldrig kom i gång
i Starrarp. Tillståndsbrevet har
kungjorts i Frenninge kyrka den 3
mars 1872, vilket en påteckning av
kyrkoherde W Nosselin på bevisen
talar om.

Trots att man veterligen aldrig
fann kol eller gjorde större ansatser
till koldrift och brytning är hr Kris-
tensson säker på att det finns kol i
jorden kring Starrarp. Han blev ock-
så glad att höra assistent Holmberg
berätta om fynden som gjorts några
kilometer från hans hem. Sakkun-
skapen som tidigare granskat pappere-
ren och forskat i 1800-talsrushen har
ingen förklaring. Inmutningsbevis kan
berätta att halva landskapet gick åt
och gruvorna fick många namn.

Tillståndsbrevet har i ex Felx-
gruvan, Karbasgruvan, Habosgruvan
för att nu inte tala om Tibellgrufvan,
Amorgruvan och Böldgrufvan. An-
ledningen till att man hade så många
gruvnamn inom ett relativt litet om-
råde var att varje inmutning inte fick
ha mer än hundralet meters radie.

Om även Häglinge var inblandat i
kolrushen på 1800-talet vet man inte.
Det aktuella resultatet i denna borrh-
ning — hos Ernst Gustavsson — kan
anknytas till en borrhning omedelbart
norr om Häglinge kyrka, 2.500 meter
nordväst om fyndplatsen. Här upp-
visar borrhprofilen, som omfattar 60
meter, övervägande röda, gröna, bru-
na och grå leror som tillhör Käge-
rödsformationen, vilka utgör under-
lag för Höganässerien. Fortsatta borrh-

F handlanden Karl Kristensson visar assistent Sigurd Holmberg de gamla inmutningsbevisen från kolrushen 1872.

ningar mellan de två punkterna kom-
mer att kunna ge upplysning om att här finns en större sammanhängande
rät-lias-bassäng.

1872 utkom
men inre-
röd, om-
kolstragen
Tjörnarps
Berlars (K)
grus vid Bol
Häglinge.
Ny geol
Brunnsarkiv-
tationen i Lund

endast Ernst Gustavsson
i urberget för att bygga sitt hus
denna försikringszon inom det syd-
svenska urberget som man kan följa
mot Västerås, ända upp mot det nord-
ligaste Värmland, har man sedan
gammligt funnit rester av bergarter
betydligt yngre än urberget. Själva
urberget i Häglinge-området. Själva
här tillräckligt till 1240 miljoner
år — och någon utförd av ryska
Svering vid aka-
ngrad.

gligk hile
på Geol
förtogs

Kolrush i Starrarp

Källa: Arbetet 13 augusti 1964.

HETER I SKÅNE

— AV ARNE HAKANSSON —

Nya sensationella kolfyndigheter har gjorts i Skåne och på Geologiska institutionen i Lund har assistent Sigurd Holmberg begärt anslag för provborringar. Upptäckterna gjordes i samband med brunnborringar i trakten av Häglinge — en knapp mil från Sösdala — och endast åtta (8) km från Kristianstadsläns gränsbildningar, samt i närheten av Vollsjö, där man före den geologiska granskningen betraktat materialet som "vanlig silurisk skiffer".

Karlsson vid Häglinge fann material från borrningar i trakten av Tjärnsarp, Sandåkra och Rysrup vid Ringsjön, som talar om rät-linsbildningar med såväl hava- som insjöavlagningar. Den nu aktuella borrningen är institutionens 2830a och det ättligaste fyndet av kol. Till den geologiska bilden inom området norr och nordost Ringsjön hör också förekomster av geologiskt sett unga vulkaner, eller vulkanrester. Det är basalter och vulkaniskt tuff som upptäcktes och studerades på 1870-talet av den skicklige extrageologen Jönsson.

Sådana vulkanrester förekommer bl a i Djupadal, Anderstorp, Kallst, Knösen, Cyralid och inom Häglingeområdet. Det är med denna bakgrund man resonerat om ett fornvulkaniskt Skåne som också kan spåras i den vegetation som är synnerligen yppig i dessa områden.

Kartfel

... Givetvis är det för tidigt att kunna uttala sig om kollagens märke, säger assistent Holmberg, och senaste provborringar blir nödvändiga. Men fyndigheterna är ännu ett bevis för att den geologiska kartan inte stämmer och talet om ett "fornvulkaniskt Skåne" är inte uteslutet. För Häglingefyndet i ex är närheten till vulkaniskt material påfallande och det är av stort geologiskt intresse att se om den 70 miljoner år gamla basalten vilar på de 140 miljoner år gamla rätlinsedimenten.

Nära urberget

Kolfyndigheterna i Häglinge är kanske de märkligaste då kolet låg endast 50-talet m från en plats där äldre Ernst Gustavsson fick spränga i urberget för att bygga sitt hus. Om detta säger assistent Holmberg: — I den forskningszon inom det sydsvenska urberget som man kan följa i ett bälte från mellersta Skåne upp mot Vättern, ända upp mot det nordligaste Värmland, har man sedan gammalt funnit rester av bergarter betydligt yngre än urberget inom Mellby och Häglinge-området. Själva urberget inom denna forskningszon har ålder bestämts till 1240 miljoner år — bestämmingen utförd av rysarna Polkanov och Gerling vid akademien i Leningrad.

Viktor Karlsson med det nu föräldrade anta kartbladet "Lindera" har fynd av sten i krosstengrus vid tation, samt röd keu-gerödslera) i likartat lmarehus nordväst om

ogisk bild

på Geologiska insti-förfogar över mate-

Proven vid Pus

— Avsikten med nya provborringar vid kronparken Pus är främst för att studera den rätiska ytan och försöka skapa en förvisning om i vilken omfattning stenkolstiden är representerad. Äldre geologiska kartor har tolkat området väster om Pus som ett område med antingen kvartsitiska underkambriska sandstenar eller rent av urberg. Materialet betraktades före den geologiska granskningen som vanligt siluriskt skiffer men nu är det av intresse att knyta samman resultatet av borrning väster om Östra Sallerup — vid Romna gård — med det vid Pus.

Med stor sannolikhet kan jämförelser vid Pus och Örskällunga väl stämma överens, tror assistent Holmberg. Det rör sig om ett restområde, vilket dock inte gör saken mindre intressant, därför att vi måste försöka få områdets kolfyndigheter avgränsade. Borrningarna har företett vattenrika sandstenar och även vattenförhållandena skall ingående studeras.

Statlig inventering

Assistent Sigurd Holmberg i Lund arbetar åt Statens naturvetenskapliga forskningsråd för vilket han följer alla borrningar efter vatten i Skåne. Lundageologen beräknar att uppåt 50-talet brunnborrare har sysselsättning och har kontinuerligt samarbete med 40 borrare. Varje måndag får han en rapport var brunnborrarna arbetar och han är dagligen på fältet och följer arbetet. Många intressanta och sensationella upptäckter har gjorts under borrningarna och främst börjar den geologiska kartan att se annorlunda ut efter assistent Holmbergs tvååriga arbete.

Vad kol- och kolfyndigheterna

Detaljsskiss över Häglingesänkan som visar den fyrkantiga svarta fyndplatsen helt nära urberget och Bolmarehuset där man tidigare funnit fragment.

Vid Pus kronpark låg kolen på 30 m djup vid gården (den runda ringen) hos lantbrukare Axel Johansson och 600 m därifrån hos lantbrukare Gösta Bergström, på 22 m.

beträffar anser assistent Holmberg att en statlig inventering borde göras i stor skala. Visserligen är ett sådant arbete också ekonomiskt krävande men kan också ge naturtillgångar som kan vara av värde för industrin eller i ofredstid.

Assistent Holmberg har fått jordägarnas tillåtelse att fortsätta provborringarna vid Pus och någon gång i höst — när de nu avslutade borrningarnas material gått igenom — hoppas han ha fått det anslag som behövs för fortsättningen.

Kolrush i Starrarp

Källa: Arbetet 13 augusti 1964.

Copla.

Tillstånds-Bevis

B.

af
Bergmästare-Embetet i Nionde Distriktet.

N:o 666.

Under förbehåll af den rätt jordegaren tillkommer, och annan inmutare hafva kan, enligt den af Kongl. Maj:t den 12 Januari 1855 i Näder utfärdade Grufvestadga, samt de inkomne uppgifternas riktighet, berättigar Bergmästare-Embetet, förmedelst detta öppna Tillstånds-Bevis, sökanderna Herr Brukspatronen Carl af Ekström och Grosshandlanden J. C. Billow att upptaga och sig tillgodogöra de tillgångar på stenkol, som uppgifvits vara till finnandes inom *Malmsjöhus* Län _____

Färs Härad *af Freminge* Socken _____

på egor under *hommars* *Starrarps lög. gransande*
område. Namn: Tjebelg, i Öster Län Malmsjö
i Söder Län Parkg. och Vester Län Harboerg

och komma dessa tillgångar att benämnas *Lis-grufven*

samt förmånen af detta tillståndsbevis att gälla från och med den *24 Juli 1871.* så länge föreskrifterna om fyndighetens bearbetande enligt gällande stadga uppfyllas, så vida ej vederbörande medgifvit hvilostånd med bearbetningen af ofvannämnda fyndighet.

Inmutaren är dock skyldig, att, dels innan något arbete får börjas, bevisligen delgifva detta tillståndsbevis, med såväl jordegaren som ock den, hvilken nyttjande-rätten till jordområdet innehafver, samt i öfrigt iakttaga hvad Grufvestadgan i detta afseende föreskrifver, dels ock, inom tvenne månader från nedanstående dag, låta detta tillståndsbevis kungöras från Predikstolen uti _____

Freminge Församlings kyrka, vid äfventyr att inmutningsrätten förloras, om annan inmutare sig behörigen anmäler innan kungörandet sedermera sker; och välje inmutaren den åtgärd honom lämpligast synes, för att lagligen styrka dagen för det stadgade offentliggörandet af detta Tillståndsbevis.

Wexjö den *10 Januari* 1872.

På Bergmästare-Embetets vägnar:
G. FR. EKENSTAM.

Lösen En Rdr	50 öre.
Ch. Sigill.	25 —
S:ma R:mt En Rdr	75 öre.

Detta tillståndsbevis har blifvit offentlig uppläst i *Freminge*
Församlings kyrka den *3 Mars* 1872.
W. H. Nordin

Belagd med 25 öres Ch. Sigillata.